

Η πειθώ

Ο όρος πειθώ περιγράφει την λογική ικανότητα ερμηνείας εννοιών, γεγονότων, φαινομένων σύμφωνα με την κρίση μας, ώστε να πείσουμε τους δέκτες για την ορθότητα των απόψεών μας και να επηρεάσουμε την συμπεριφορά τους σύμφωνα με τις επιδιώξεις μας.

Τρόποι πειθούς

Επίκληση στην λογική

Υλοποιείται με την επιστράτευση επιχειρημάτων και τεκμηρίων ώστε ο δέκτης να λειτουργήσει λογικά και να αποδεχθεί τις θέσεις του πομπού

Μέσα υλοποίησης:

- Επιχειρήματα
- Τεκμήρια

Επιχείρημα:

Το επιχείρημα είναι μια σειρά προτάσεων ή κρίσεων (προκείμενες ή υποθέσεις) που χρησιμεύουν ως βάση για να καταλήξουμε λογικά σε μια άλλη πρόταση (συμπέρασμα), η οποία αποτελεί το λογικό επακόλουθο των προκείμενων. Οι κοινοί όροι είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για την κατασκευή ενός συλλογισμού. Άρα, τα μέρη ενός επιχειρήματος είναι οι προκείμενες προτάσεις και το συμπέρασμα.

Τεκμήρια:

Τα τεκμήρια αποτελούν συγκεκριμένα στοιχεία που οδηγούν στην εξαγωγή συμπεράσματος. Τα παραδείγματα, τα στατιστικά δεδομένα, τα πραγματικά γεγονότα, οι αυθεντίες, τα γνωμικά, τα επιστημονικά πορίσματα, οι γνωματεύσεις κλπ αποτελούν τεκμήρια

Στο σημείο αυτό είναι καλό να δώσουμε και τον ορισμό του συλλογισμού.

Συλλογισμός: είναι ο συγκεκριμένος τρόπος της σκέψης, η διαδικασία ή η μέθοδος με την οποία οργανώνονται οι προτάσεις ενός επιχειρήματος.

Προσοχή: κατανοούμε, λοιπόν, ότι το επιχείρημα είναι μια σειρά συλλογισμών που σκοπό έχουν να αποδείξουν τη σοβαρότητα ή τη βασιμότητα μιας θέσης

Τα είδη των συλλογισμών

- Αν βασιστούμε στην πορεία σκέψης των συλλογισμών τα είδη στα οποία διακρίνονται οι συλλογισμοί είναι: ο παραγωγικός, ο επαγωγικός, ο αναλογικός
- Αν βασιστούμε στο είδος των προκείμενων προτάσεων οι συλλογισμοί χωρίζονται: στον κατηγορικό, υποθετικό και διαζευκτικό.
- Αν βασιστούμε στον αριθμό των προκείμενων, οι συλλογισμοί διακρίνονται σε: άμεσους και έμμεσους

Οι επαγωγικοί συλλογισμοί ανάλογα με το είδος των προτάσεων χωρίζονται στα εξής: απλή γενίκευση, στατιστικοί, αναλογικοί, αιτιακοί συλλογισμοί

Θα αναλύσουμε τα δυο πιο βασικά είδη των συλλογισμών:

1) Ο παραγωγικός συλλογισμός ή παραγωγική μέθοδος:

Έχοντας ως αφετηρία μια γενική θέση, μια γενικά αποδεκτή αρχή- πρόταση, επιχειρούμε να την εφαρμόσουμε σε μια συγκεκριμένη περίπτωση για να καταλήξουμε σε ένα ειδικό συμπέρασμα

Τα τμήματα του παραγωγικού τρόπου σκέψης είναι:

- Γενική- μείζων αρχή: διατύπωση της γενικής αρχής/ παραδοχής (επιστημονική, ηθική, πολιτική)
- Ελάσσων προκειμένη: η πρόταση στην οποία διατυπώνουμε τη συγκεκριμένη περίπτωση/ το δεδομένο που μεσολαβεί
- Ειδικό συμπέρασμα: είναι η ειδική πρόταση στην οποία καταλήγει

Επισημάνση:

Η αλήθεια του γενικού αποδεικνύει την αλήθεια του ειδικού
Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι τις περισσότερες φορές ασφαλές

Παράδειγμα (σε παράγραφο):

Το ξεκίνημα του 21 αιώνα μας φέρνει αντιμέτωπους με ποικίλα προβλήματα, την έκταση και τις συνέπειες των οποίων είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς. Το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα επεφύλαξε πολλές εκπλήξεις στο χώρο της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών και στην πρόοδο της επιστήμης. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της γνώσης έχει επιφέρει θεαματικές αλλαγές στην κοινωνική δομή και οργάνωση πολλών κρατών. Η « κοινωνία της πληροφορίας » κατέστησε αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό των μεθόδων και των τεχνικών της εργασίας και έθεσε σε νέα βάση το θέμα κατάκτησης της γνώσης. Σήμερα δεν έχει τόσο αξία η γνώση αυτή καθαυτή, αφού εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς και παλιώνει προτού καν γίνει κτήμα των πολλών.

Ελένη Στεφάνου, «Οι νέες προκλήσεις στο χώρο της εκπαίδευσης»

Απάντηση σε ενδεχόμενο ερώτημα εύρεσης της συλλογιστικής πορείας που ακολουθήθηκε στο απόσπασμα:

Η συλλογιστική πορεία είναι παραγωγική. Από μια γενική παρατήρηση « μας φέρνει αντιμέτωπους με ποικίλα προβλήματα » καταλήγουμε σε ένα ειδικό συμπέρασμα: « Σήμερα.....πολλών »

2) Ο επαγωγικός συλλογισμός ή η επαγωγική μέθοδος:

Ξεκινάμε από το ειδικό(συγκεκριμένες παρατηρήσεις, μετρήσεις, στατιστικά δεδομένα κλπ) για να καταλήξουμε σε ένα γενικό συμπέρασμα

Επισημάνση:

Η αλήθεια του μέρους αποδεικνύει την αλήθεια του όλου
Καταλήγουμε σε πιθανά συνήθως συμπεράσματα

Προσοχή:

Η επαγωγική μέθοδος είναι τέλεια [τα στοιχεία, (δηλαδή οι προκείμενες) στα οποία βασιζόμαστε για να διεξάγουμε το συμπέρασμα είναι πλήρη, επαρκή] ή ατελής [τα στοιχεία δεν είναι επαρκή]

Τα τμήματα του επαγωγικού συλλογισμού είναι:

- Προκείμενες προτάσεις
- Συμπέρασμα

Παράδειγμα (σε παράγραφο):

«Το πρόβλημα ξεκινά από τη στιγμή που ο άνθρωπος, εγωκεντρικά και αλαζονικά, άρχισε να θεωρεί τη φύση μέσο για την ικανοποίηση των ολοένα αυξανόμενων αναγκών του. Μεθυσμένος από την εμφανή υπεροχή του, χειραγωγείται από την εξέλιξη των διανοητικών του προϊόντων (επιστήμη- τεχνολογία) και στο βωμό της δήθεν ανάπτυξης θυσιάζει αξίες ανυπέρβλητες, συμπεριλαμβανομένης και της φύσης. Έτσι, κατέληξε μητροκτόνος, ορφανός από μητέρα αλλά και ορφανός από ψυχική αντοχή και δύναμη, ζωντάνια και καθαρότητα.»

Απάντηση σε ενδεχόμενο ερώτημα εύρεσης της συλλογιστικής πορείας που ακολουθήθηκε στο απόσπασμα:

Η συλλογιστική πορεία είναι επαγωγική. Από ειδικές διαπιστώσεις (τη φύση μέσο γιατης φύσης) καταλήγουμε σε ένα γενικότερο συμπέρασμα (Έτσι,.....καθαρότητα).

Αξιολόγηση επαγωγικού συλλογισμού/ επιχειρήματος

Πολλές φορές θα βρεθούμε αντιμέτωποι με το ερώτημα της αξιολόγησης του επαγωγικού και του παραγωγικού συλλογισμού. Ακολουθώντας τις επόμενες οδηγίες μπορείτε να βοηθηθείτε προκειμένου να απαντήσετε σωστά και ολοκληρωμένα.

Αξιολόγηση επαγωγικού συλλογισμού/ επιχειρήματος

Πριν την αξιολόγηση του επαγωγικού συλλογισμού, θα αναφέρουμε τις μορφές του σχετικά με το είδος των προκείμενων:

- A) συλλογισμός με γενίκευση
- B) συλλογισμός με αίτιο – αποτέλεσμα/ αιτιακός
- Γ) συλλογισμός με αναλογία

Προσοχή:

Για τους επαγωγικούς συλλογισμούς πρέπει να δηλώσουμε αν η επαγωγή είναι τέλεια ή ατελής (όπως άλλωστε αναφέραμε και πιο πάνω). Εάν, δηλαδή, οι προκείμενες είναι αληθείς ή ψευδείς.

Επαγωγικά ισχυρό είναι το επιχείρημα στο οποίο η αλήθεια των προκείμενων προτάσεων καθιστά την αλήθεια του συμπεράσματος περισσότερο πιθανή

A) γενίκευση

Τα επαρκή δεδομένα οδηγούν σε επιτρεπτή γενίκευση ενώ τα ανεπαρκή οδηγούν σε βεβιασμένη γενίκευση

B) αίτιο- αποτέλεσμα

Όταν η αιτιώδης σχέση είναι επαρκής και αναγκαία τότε η επαγωγή είναι ασφαλής

Συγκεκριμένα, η αιτία είναι **αναγκαία**, όταν το συμπέρασμα δεν εξάγεται χωρίς αυτή και **επαρκής** όταν αρκεί μόνο αυτή για να προκληθεί το συμπέρασμα

Όταν η αιτιώδης σχέση είναι απλώς χρονολογική και όταν γίνεται υπεραπλούστευση της σχέσης αίτιου- αποτελέσματος, το συμπέρασμα είναι επισφαλές και ο συλλογισμός μη αποδεκτός

Παράδειγμα:

Σήμερα δεν θα έχω καλή μέρα, αφού το πρωινό μου ξεκίνησε με μια ανεπιθύμητη συνάντηση

Αξιολόγηση:

Μη αποδεκτός συλλογισμός

Η σχέση ανάμεσα στην πρωινή συνάντηση και τα υπόλοιπα γεγονότα είναι σχέση χρονικής ακολουθίας και όχι αιτιολογική.

Γ) αναλογία

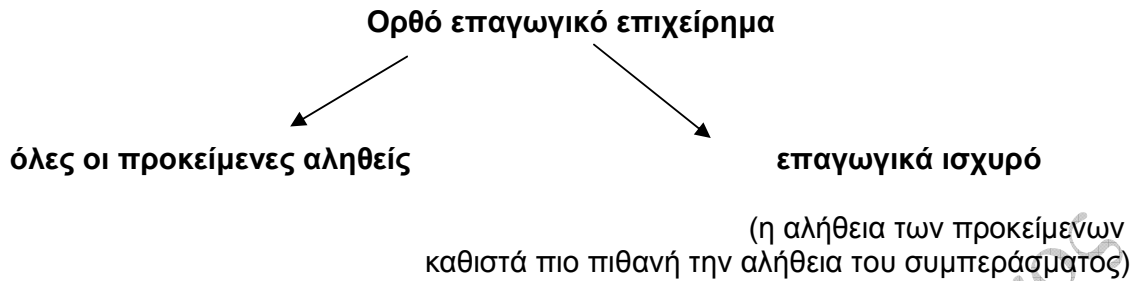
Μεταφορική (τα αντικείμενα που συγκρίνονται είναι διαφορετικού γένους)

Όταν η μεταφορική αναλογία έχει αποδεικτική αξία και λογική ισχύ, τότε ο συλλογισμός είναι αποδεκτός.

Κυριολεκτική (οι ομοιότητες των αντικειμένων είναι ιδίου γένους)

Όταν οι ομοιότητες είναι επαρκείς και σχετικές με το θέμα, τότε ο συλλογισμός είναι αποδεκτός

Συνοπτικό σχεδιάγραμμα για την αξιολόγηση ενός επαγωγικού επιχειρήματος/ συλλογισμού:

Πρότυπο απάντησης σε ερώτηση σχετική με την αξιολόγηση του συλλογισμού/ επιχειρήμα:

Στο συλλογισμό/ επιχείρημα αυτό, η πορεία είναι επαγωγική. Ο συγγραφέας στις προκείμενες διατυπώνει κάποια δεδομένα/ παρατηρήσεις και καταλήγει σε μια γενικότερη πρόταση. Στο συλλογισμό/ επιχείρημα οι προκείμενες είναι αληθείς ή ψευδείς. Άρα, ο συλλογισμός/ επιχείρημα είναι/ δεν είναι επαγωγικά ισχυρός και ο συλλογισμός/ επιχείρημα είναι/ δεν είναι ορθός.

Οι διαφορές των συλλογισμών:

- Ο παραγωγικός συλλογισμός καταλήγει σε ασφαλή συμπεράσματα
- Ο επαγωγικός συλλογισμός οδηγεί σε πιθανά συμπεράσματα
- Στον παραγωγικό συλλογισμό το συμπέρασμα είναι μια γενικώς αποδεκτή θέση
- Στον επαγωγικό συλλογισμό το συναγόμενο αποτέλεσμα εξαρτάται αποκλειστικά από τις προκείμενες (τέλεια και ατελής επαγωγή)

Επίκληση στο συναίσθημα

Ο ρήτορας επιδιώκει να διεγείρει τις διαθέσεις του δέκτη, να κινητοποιήσει τα συναισθήματά του ώστε να δεχτεί τα λεγόμενα του πομπού. Επομένως, πρέπει να λάβει υπόψη του την ταυτότητα του ακροατηρίου, τη διάθεση του ακροατηρίου, τα αίτια που προκαλούν τα όποια συναισθήματα (οργλη, μίσος, αγάπη, οίκτο κλπ)

Μέσα υλοποίησης:

Περιγραφή (πχ χαρακτηριστικά ενός προσώπου)

Αφήγηση (πχ γεγονότα, εμπειρίες)

Χιούμορ και ειρωνεία (σατιρίζει τις θέσεις του αντιπάλου)

Συγκινησιακή γλώσσα (μεγαλοστομία, σχήματα λόγου, χρήση του α ή β προσώπου, λέξεις με ιδεολογική ή συναισθηματική φόρτιση)

Επίκληση στο ήθος του πομπού

Ο ρήτορας/ ο πομπός στην προσπάθειά του να κερδίσει την εμπιστοσύνη του δέκτη, μιλά για το πρόσωπό του προβάλλοντας την ακεραιότητά του, την εντιμότητά του

Μέσα υλοποίησης:

Αυτό το επιτυγχάνει με την ομιλία του σε α πρόσωπο ενικού, με τη χρήση λέξεων αντιπροσωπευτικών για το ήθος του, με την παράθεση πεπραγμένων περιστατικών (ιδιωτικής και δημόσιας ζωής) που πιστοποιούν τις ηθικές αρετές του

Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου

Ο πομπός στην προσπάθειά του να πείσει το ακροατήριο για μια άποψη και να αναδείξει το ήθος του καταφεύγει σε προσωπική επίθεση στο ήθος του αντιπάλου. Οι αιτίες αυτής της στάσης του είναι οι ακόλουθες: απουσία λογικών επιχειρημάτων, εμπάθειες, συμπλέγματα κατωτερότητας κλπ. Βέβαια, η στρατηγική αυτή είναι κατακριτέα αφού δεν αποδεικνύεται η ορθότητα των ισχυρισμών του πομπού και δεν συνάδει με την ηθική αρχή του σεβασμού προς κάποιο πρόσωπο αφού πολλές φορές γίνεται λόγος και για την ιδιωτική ζωή του αντιπάλου.

Μέσα υλοποίησης:

Χρήση λέξεων δηλωτικών των ελαττωμάτων του, αναφορά σε αποτυχίες, σε ατομικές αποφάσεις που αποδεικνύουν το ηθικό έλλειμμα, σε λανθασμένες επιλογές

Επίκληση στην αυθεντία

Ο πομπός επικαλείται την επίσημη άποψη μιας αυθεντίας με στόχο να πείσει για την ορθότητα των απόψεών του

Μέσα υλοποίησης:

Αυτούσια παράθεση των απόψεων της αυθεντίας(του επιστήμονα),δηλαδή, απόδοση της ταυτόσημης άποψης ή νοηματική απόδοση των απόψεων μιας αυθεντίας, δηλαδή, αναφορά παρόμοιας θέσης.

Βιβλιογραφία:

- Γιαβρής Α. – Στουφής Θ. Οδηγός για την Έκφραση- Έκθεση, εκδ. Κέδρος, Αθήνα
Φαρμάκης J., Η επεξεργασία κειμένου και η παραγωγή λόγου στη Νεοελληνική Γλώσσα, εκδ. ΖΗΤΗ, Αθήνα
Μπαλέρμας Α., Λιακόπουλος Μ., Κοσμόπουλος Θ. (2006), Θεωρία της Ν.Γλώσσας, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα
Γ. Πασσάς (2004), Έκφραση- Έκθεση Γ Λυκείου, εκδ. Πατάκης

Φροντιστήριο ΠΡΙΣΜΑ - Κάλυμνος